

Need an amazing tutor?

www.teachme2.com/matric

Collected and collated by

teachme2

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

IBANGA LE-12

ISIZULU ULIMI LOKUQALA LOKWENGEZA (FAL)

IPHEPHA LESIBILI (P2)

NOVEMBA 2021

AMAMAKI: 70

ISIKHATHI: Amahora ama-2½

Leli phepha linamakhasi angama-28.

IMIYALELO KWABAHLOLWAYO

1. Fundisisa kahle le miyalelo ngaphambi kokuba uphendule imibuzo.
2. Ungayifundi yonke imibuzo ekuleli phepha. Bheka OKUQUKETHWE ekhasini elilandelayo bese umaka izinombolo zemibuzo yezincwadi ozifundile kulo nyaka. Ngemuva kwalokho funda le mibuzo bese ukhetha imibuzo ezincwadini EZIMBILI ozophendula ngazo.
3. Leli phepha LINEZIQEPHU EZINE:

ISIQEPHU A:	Inoveli	(35)
ISIQEPHU B:	Umdlalo	(35)
ISIQEPHU C:	Izindaba ezimfishane	(35)
ISIQEPHU D:	Izinkondlo	(35)
4. Phendula imibuzo EMIBILI kuphela, kunoma yiziphi iziqephu ezimbili ezilandelayo (umbuzo OWODWA esiqeshini NGASINYE.)

ISIQEPHU A: INOVELI
Phendula umbuzo ngenoveli EYODWA oyifundile.

ISIQEPHU B: UMDLALO
Phendula umbuzo ngomdlalo OWODWA owufundile.

ISIQEPHU C: IZINDABA EZIMFISHANE
Phendula imibuzo ngazo ZOMBILI izindaba ezimfishane ezihlolwayo.

ISIQEPHU D: IZINKONDLO
Phendula imibuzo ngezinkondlo EZIMBILI ezibuziwe.
5. Sebenzisa uhlu lokubheka imibuzo ephenduliwe ('checklist') ukubheka ukuthi ukhethe ngendlela efanele yini.
6. Landela imiyalelo esekuqaleni kwesiqephu NGASINYE ngokucophelela.
7. Bhala izinombolo kahle njengoba zibhaliwe kuleli phepha lemibuzo.
8. Qala ISIQEPHU NGASINYE ekhasini ELISHA.
9. Indlela yokuhlela isikhathi encomekayo:
Sebenzisa isikhathi esicishe sibe imizuzu engama-75 esiqeshini ngasinye.
10. Bhala ngobunono nangesandla esifundekayo.

OKUQUKETHWE:

Leli khasi lizokusiza ukukhetha imibuzo ofisa ukuyiphendula ngaphandle kokufunda yonke imibuzo.

ISIQEPHU A: INOVELI		
Phendula noma yimuphi umbuzo OWODWA kulesi siqephu.		
IZINOMBOLO ZEMIBUZO	AMAMAKI	IKHASI
1. <i>Ithemba Lami</i>	35	5
2. <i>Kusinda Kwehlela Endodeni</i>	35	8
3. <i>Umshado</i>	35	10
ISIQEPHU B: UMDLALO		
Phendula noma yimuphi umbuzo OWODWA kulesi siqephu.		
4. <i>Ababulali Benyathi</i>	35	13
5. <i>Icala Kaliboli</i>	35	17
6. <i>Isiko Nelungelo</i>	35	20
ISIQEPHU C: IZINDABA EZIMFISHANE		
Phendula imibuzo kuzona ZOMBILI izindaba ezimfishane ezihloliwe.		
7.1 'Imfihlo Kamakoti'	18	23
7.2 'Ilobolo'	17	24
ISIQEPHU D: IZINKONDLO		
Phendula imibuzo YOMIBILI kulesi siqephu.		
8.1 'Ungumzali Onjani?'	18	26
8.2 'Inhlansi Yakho Thuli'	17	27

Uhlu Lokubheka Imibuzo Ekhethiwe ('Checklist'):

ISIQEPHU	IZINOMBOLO ZEMIBUZO	IMIBUZO EPHENDULIWE	THIKHA UMBUZO OWUKHETHILE
A: INOVELI	1–3	1	
NOMA			
B: UMDLALO	4–6	1	
NOMA			
C: IZINDABA EZIMFISHANE	7	1	
NOMA			
D: IZINKONDLO	8	1	
QAPHELA: Qiniseka ukuthi uphendule imibuzo eziqeshini EZIMBILI kuphela.			

ISIQEPHU A: INOVELI**UMBUZO 1: *ITHEMBA LAMI* – LF Mathenjwa**

Funda iziqeshana EZIMBILI ezingezansi (u-A no-B) bese uphendula imibuzo ezolandela.

ISIQESHANA A

Ekufikeni kwakhe ekhaya bahamba nonina baya esayonini uNdebele esasakhe ngaphesheya kwehlokozana elalingezansi komuzi. Bafika silokhu sibabaze njalo isigubhu kuculwa kushaywa isiguqo. Amakhosikazi ayelapho ayesejuluke emanzi te eholwa yiwo ubhebhenene wentshebe onguNdebele. Izithukuthuku zase zehla ngayo kanye intshebe.

5

Bathi bengena nje endlini wezwakala equbula kakhulu uNdebele 'Grrr ... qiz but I say Jostas Judea City, bhrrr ... hamba moy'omubi.'

Ngalesi sikhathi kwase kungathi uhamba ezindwanini zotshani enikina amahlombe sengathi kukhona okumsindayo kuwo. Ulimi ayeselukhuluma lapho lwalungasezwakali kahle. USandanezwe wake wathi ukushaywa uvadlwana oluncane esecabanga izinto eziningi eziyaye zishiwo ngabo abathandazi laba. Wayeke ezwe kuthiwa izayoni lezi ziyalumana uma sezivukwe umoya. Wayesenetwetwe ebona nje ukuthi okwakobani ukugevuzwa ngenye indoda ngamazinyo. Ngesikhathi bengena nebandla elalikade lenza **isiguqo** lake lathi ukuma kancane libona ubaba esontwa yimimoya.

10

'O Jesus! Ngibona idimoni elibi elikhwelele umfowethu lona. Udinga usizo oluphuthumayo ngoba kukhona abamphosayo. Bamthumela indoda emfushane okuyiyona emmunca igazi emzimbeni bese beyasebenza ngalo. Leli gazi lixutshwa nenhlabathi yasemathuneni bese lenza umbhulelo omubi okuyiwona lona omhushayo. Bhrrr ... Oh Lord ...!'

15

- 1.1 Ngubani isibongo sesayoni esasizobonwa uSandanezwe nonina ngalolu suku? (1)
- 1.2 Yini eyayenza ukuthi uSandanezwe abe novadlwana ngesikhathi besendlini yesayoni? (2)
- 1.3 Chaza kafushane ukuthi yini eyayenza uMbuyisa abe nokwethuka nokumangala ngesikhathi ehlola umzimba kaSandanezwe? Bhala amaphuzu AMABILI. (2)
- 1.4 Bhala inhlawulo umnumzane ayinikeza uJiyane ngecala lokuhlanganisela uZabalaza umuthi wokuthakatha indodakazi kaMchunu. (2)
- 1.5 Yisiphi isizathu esenza ukuthi uNtshingila angakwazi ukutholela uNonkamfela isitho sangasese somuntu wesifazane kubangcwabi lapho ayesebenza khona? (2)
- 1.6 Nikeza umoya otholakala kulesi siqeshana? Sekela impendulo yakho. (2)

- 1.7 Chaza leli gama elibhalwe ngokugqamile kulo musho olandelayo njengoba lisetshenzisiwe kulesi siqeshana.
Ngesikhathi bengena nebandla elalikade lenza **isiguqo** lake lathi ukuma kancane ... (2)
- 1.8 Chaza kafushane ngamaphuzu AMABILI umsebenzi womlandi ubhekise impendulo yakho kulesi siqeshana. (2)
- 1.9 Ucabanga ukuthi kuyiqiniso yini ukuthi uNomgedla waphambanisa amabhodlela ngesikhathi efakela uNokulindela umuthi wentando ayewunikwe nguZabalaza? Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMABILI. (2)
- 1.10 Ngabe isenzo somlingiswa onguSandanezwe sokuqonywa izintombi eziningi ngesikhathi esasebenza ezitimeleni zamanzi eThekwini siyamukeleka yini kuwe? Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMATHATHU. (3)

KANYE**ISIQESHANA B**

Ngalezo zinsuku isifo sengculazi sase sibikwe cishe kulo lonke elaseMzansi ne-Afrika, kwazise phela iningi belisibukela kude okofasimba. Inkinga eyayikhungethe wonke umuntu ukuthi kuthiwe lesi sifo aselapheki, sesehlule ngisho nongoti bamakhambi esilungu. Okwase kwesabisa kakhulu ukuthi kube sagule muntu bese kusolelwa kuso lesi sifo ngoba ngaleso sikhathi nodokotela uqobo babesazihlawumbisela izimpawu 5 zaso.

Umfo kaMbeje ubhukulile ngapha ulwa nokuthola ikhambi lokwelapha uSandanezwe angaze naye abalwe nalo mshungu okuthiwa unesifo esingalapheki njengoba abanye odokotela besebesikaza. Usesabalale ngomcabango wagcina efikelwe umqondo wokuthi athintane nomunye kulaba abasebenza kubangcwabi amxazululele le nkinga. 10

Into efike **ibe yiqatha emphinjeni** ukuthi kazi uyofike athinte bani kubona, yena onjani, futhi ayobe embone ngani ubunjalo bakhe. Wayesamiswe nawukuthi kazi kwandaba leyo uyoyingenisa kanjani kubantu angabejwayele. Wayesaba nokuthi kazi uma enza lokhu uyobe engaziqhwebeli yini ulaka lwabakwasidlodlo. Isigcino nokho waziduduza ngokuthi **imali ayibonaze ilutheze olumanzi.** 15

Nebala wazidlisa satshanyana umfo kaMbeje efuna ukuthi kazi iyiphi insizwa angahle axhumane nayo kulezi zinsizwa ezisebenza laphaya kubangcwabi edolobheni. Ngenhlanhla washeshe watholana nensizwa yakwaNtshingila eyayihlala eMatshana khona belu eMpangeni.

- 1.11 Ngokwalesi siqeshana osifundile yisiphi lesi sifo okuthiwa aselapheki? (1)
- 1.12 Fingqa ngamaphuzu AMABILI okushiwo ngumbhali emgqeni wesi-7 ukuya kowe-12. (2)
- 1.13 Nikeza iseluleko esifanayo ubaba kanye nomzala kaSandanezwe abamnika sona mayelana nokwelapha isifo esasimphele. (2)
- 1.14 Usebenzile ungumlingiswa omncane kule noveli. Sekela lesi sitatimende ngamaphuzu AMABILI (2)

- 1.15 Chaza lezi zimo zokukhuluma ezibhalwe ngokugqamile njengoba zisetshenzisiwe kule misho elandelayo ecashunwe kulesi siqeshana esingenhla.
- 1.15.1 Into efike **ibe yiqatha emphinjeni** ukuthi kazi uyofike athinte bani kubona, yena onjani ... (2)
- 1.15.2 Isigcino nokho waziduduza ngokuthi **imali ayibonaze ilutheze olumanzi.** (2)
- 1.16 Isimo senhlalo esitholakala kule noveli sihambisana kanjani nezigameko ezitholakala endabeni? Bhala amaphuzu AMABILI. (2)
- 1.17 Phawula ngokuphumelela kombhali ukuveza uSandanezwe njengomlingiswa ongalilahli ithemba uma ebhekene nobunzima empilweni yakhe. Bhala iphuzu ELILODWA. (2)
- [35]**

UMBUZO 2: KUSINDA KWEHLELA ENDODENI – SJ Mchunu

Funda iziqeshana EZIMBILI ezingezansi (u-C no-D) bese uphendula imibuzo ezolandela.

ISIQESHANA C

Uthishanhloko walesi sikole kwakunguMgoza, uswahla lwensizwa eyayihamba iqonde. Lwalungafakwa lubuya nodaka. IsiNgisi sasiphuma ngamakhala. Uma uya ehhovisi lakhe, wawuhamba ucula, uhlafunisisa amazwi ozowasho ngesilungu kuyena. Kuyigcokama loqobo. Izingane zakhe uMchunu wazifaka kusona lesi sikole ukuze zingafani naye. UMchunu kwabuye kwadingeka ukuba abuye eMgungundlovu ngoba kwase kuzovulwa iDeli eMdlovana. Kwamsiza kakhulu lokho ngoba kwenza wakwazi ukuhlala nezingane zakhe emzini wakhe omusha. Wafika kulo msebenzi nalo ulwazi lomsebenzi, wayesebekwa ukuba ube umabhalane ehhovisi lakhe.	5
Lokhu kwamenza waba nogqozi lokufunda. Wenza incwadi yeshumi ngoDamelin waphumelela noma kwakungekhele kakhulu. Emsebenzini wayethembekile zonke izinto zibuzwa kuye njengomuntu owayevele esebenza lo msebenzi eMgungundlovu. Lo mnumzane wayezele izinsizwa ezine nentombazane eyodwa nje vo, yona-ke akazange azihluphe ngokuyifundisa kakhulu. Abafana bona bafunde bonke ngoba omdala uFanyana, wafundela ubuthishela Ongoye wayeseya kofundisa eGoli, kanti omelamayo uMjwayeli yena wafundela ukuba ummeli wayeseyosebenza eThekwini, kanti owesithathu uBheki yena wafundela ukucwaninga amabhuku ezinkampanini ezinkulu, wasebenza eNewcastle, kwase kuthi uthunjana uMduduzi yena washayela izimoto ezinkulu eBergville. Intombazane yona yasheshe yagana khona endaweni.	10 15

- 2.1 Ngubani isibongo sikathishanhloko wesikole lapho kwakufunda khona amadodana kaManyoba? (1)
- 2.2 Yini eyayenza ukuthi uMchunu abe nogqozi lokufunda ngesikhathi esebenza eDeli eMdlovana? (2)
- 2.3 Chaza kafushane ukuthi yini eyayenza uManyoba angakwazi ukuzijabulisa ngemali yakhe ngesikhathi esebenza eGoli. Bhala amaphuzu AMABILI. (2)
- 2.4 Bhala isijeziso umlungu ayesinika imizi eyayingenabo abantu bakhona ababesebenza izithupha epulazini lakhe? (2)
- 2.5 Yisiphi isizathu esenza ukuthi uMchunu axoxele uDoda ngesikhundla sakhe esisha sokusebenza emshinini ongasemnyango omncane ophumela emahhovisi ezinduna? (2)
- 2.6 Nikeza umoya otholakala kulesi siqeshana? Sekela impendulo yakho. (2)
- 2.7 Chaza leli gama elibhalwe ngokugqamile kulo musho olandelayo njengoba lisetshenzisiwe kulesi siqeshana. (2)
- Lokhu kwamenza waba **nogqozi** lokufunda. (2)
- 2.8 Chaza kafushane ngamaphuzu AMABILI umsebenzi womlandi ubhekise impendulo yakho kulesi siqeshana. (2)
- 2.9 Ucabanga ukuthi kuyiqiniso yini ukuthi inkosi yaseMachunwini uSimakade yayinobuhlakani bokubusa isizwe? Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMABILI. (2)
- 2.10 Ngabe isenzo somlingiswa onguMaNene sokuvuna indodakazi yakhe siyamukeleka yini kuwe? Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMATHATHU. (3)

KANYE

ISIQESHANA D

Namuhla uNkulunkulu omkhulu ungenze **ngadukela** kule ndodana eniyibona lapha namuhla sidwanguza nomkami sesizitshela ukuthi kungcono sifele ezintabeni kunokuba sihluphekele ezandleni zezingane zethu. Lo mfana enibona lapha phambi kwenu, ziyamazi lezi zingane, ingane kaZakwe ezakhula nayo zingabafana, isiwuMfundisi eMnambithi. Sasingasayiboni thina sabonwa yiyona. Yasibingelela. 5
Savuma. Sathi sithi ibisibingelela nje ngoba ibingelela abantu abadala. Cha yaqhubeka yasibuza ukuthi siya ngaphi. Sathi khimilili. Sake sabukana simangele ukuthi ngabe ubani lo mfana osibuza sengathi uyazi. Ngemuva kwalokho kudideka umfana wasitshela ukuthi yena ungubani, wakwabani, kuphi nokuthi usengumfundisi waliphi isonto. Sajabula kakhulu ukubona ingane esaziyo endaweni lapho sasithi 10
asizukwaziwa muntu. Lo mfana waphinda wasibuza ukuthi siphokophelephi na? Asikwazanga **ukusenga ezimithiyo** kulo mntwana. Samtshela inhloso yethu nokuthi siqhamukaphi. Lo mntwana ukholiwe ngeqiniso, wasithatha wasisa emzini wakhe ngoba kwase kuhlwile, salala khona. Ngaphambi komkhuleko wasebusuku, esasesikade sawugcina sindawonye, waphinda wasibuza futhi ukuthi sihlase 15
ukuhamba nje singaziwa lapho siya khona? Savuma. Waqala umthandazo, waqeda. Ekugcineni wabe eseseluleka saphenduka izingane ngoba wasitshela ngendawo esiyaziyo futhi esingayicabanganga nasekuqaleni. Ukuba sayicabanga, ngabe asizange sicele usizo ezinganeni zethu, ngabe savele saziyela khona kwasekuqaleni.

- 2.11 Ngokwalesi siqeshana osifundile yini eyayenza uManyoba noMaNdlovu bafise ukuyofela ezintabeni? (1)
- 2.12 Fingqa ngamaphuzu AMABILI okushiwo ngumbhali emgqeni we-13 ukuya kowe-19. (2)
- 2.13 Nikeza okufanayo phakathi kwemibono kaFanyana kanye noBheki mayelana nendlela ababezoyisebenzisa ukuxazulula inkinga yokuthi abazali babengesenawo amandla okuzondla. (2)
- 2.14 Induna uNgobese ingumlingiswa omncane kule noveli. Sekela lesi sitatimende ngamaphuzu AMABILI. (2)
- 2.15 Chaza lezi zimo zokukhuluma ezibhalwe ngokugqamile njengoba zisetshenzisiwe kule misho elandelayo ecashunwe kulesi siqeshana esingenhla.
- 2.15.1 Namuhla uNkulunkulu omkhulu ungenze **ngadukela** kule ndodana eniyibona lapha namuhla ... (2)
- 2.15.2 Asikwazanga **ukusenga ezimithiyo** kulo mntwana. (2)
- 2.16 Isimo senhlalo esitholakala kule noveli sihambisana kanjani nezigameko ezitholakala endabeni? (2)
- 2.17 Phawula ngokuphumelela kombhali ukuveza uManyoba njengomlingiswa okwaziyo ukubekezela uma ebhekene nobunzima empilweni yakhe. Bhala iphuzu ELILODWA. (2)

[35]

UMBUZO 3: UMSHADO – N Zulu

Funda iziqeshana EZIMBILI ezingezansi (u-E no-F) bese uphendula imibuzo ezolandela.

ISIQESHANA E

Siphume isikole. Aqonde ekhaya uBheki ayochazela unina ukuthi uhambe kanjani. Baluxoxe isikhathi eside udaba nonina. Unina atshele uBheki ukuthi kukhona umuntu ambonile emini. Sengathi ubekhona emotweni ethathe uLindiwe.	
'Umbonephi?'	
'Esitolo.'	5
'Ungamkhomba nje mama?'	
'Ngingamkhomba. Ngimbuzile kwabanye bangitshela ukuthi ubani, sengikhohliwe manje.'	
'Kodwa uthi ngabe bambulele uLindiwe?'	
'Angisho ngabe sesizwile. Kuzofuneka sithumele kubo sizwe ukuthi ukhona yini.'	10
Bathi ukuthula uBheki esadla amathambo ekhanda.	
'Ake ngihambe ngihogela le ndaba nami mama. Uma ngephuza ukubuya uvale mama.'	
'Uyiphathe ngesinono le ndaba Bheki. Uma izigebengu zingathola ukuthi uyasesha zingakwenzakalisa mntanami.'	15
Avalelise uBheki. Aqonde kuTholakele. Sekumnyama impela. Acabange ukuthi uyobe ufile uma efice umlungu kaTholi. Ahambe asheshe. Sekuvaliwe emnyango kaTholakele. Angqongqoze. Avule uTholi. Angene uBheki.	
'Bengithi usungilahlele mntakwethu,' kusho uTholakele. Asho maqede agaxe uBheki amphonse endlini. Babambane bemile bangane isikhathi eside.	20
'Yini le ekade isha lapha endlini?'	
'Kusho ukuthi kukulezi zindlu engakhelene nazo.'	
Aqalaze indlu yonke uBheki. Abone amakopi otshwala engasenalutho.	
'Ubani obephuza lapha?'	
'Abanye nje abangani bami. Uzohamba noma uyalala?'	25
'Angihambi Tholakele.'	
'Kwangcono. Ngingakwenzela ukudla?'	
'Kungcono into ephuzwayo.' Nempela asukume uTholi enze isiphuzo.	

- 3.1 Ngubani okuthiwa wathathwa yimoto ngokwalesi siqeshana osifundile? (1)
- 3.2 Yini eyayenza uBhekani acabange ukuthi uTholakele wayephuza utshwala ngalolu suku? (2)
- 3.3 Chaza kafushane ukuthi yini eyayenza uBhekani angabe esakujabulela ukusebenza esikoleni ayefundisa kuso. Bhala amaphuzu AMABILI. (2)
- 3.4 Bhala iphupho elalikhombisa ngokusobala ukuthi ubaba kaBhekani wayefuna ukuba uLindiwe abe umakoti wakwakhe. (2)
- 3.5 Nikeza isizathu esenza ukuthi uBhekani angamthandi uBhatomu? (2)

- 3.6 Nikeza umoya otholakala kulesi siqeshana? Sekela impendulo yakho. (2)
- 3.7 Chaza leli gama elibhalwe ngokugqamile kulo musho olandelayo njengoba lisetshenzisiwe kulesi siqeshana. (2)
- Ake ngihambe **ngihogela** le ndaba nami mama. (2)
- 3.8 Chaza kafushane ngamaphuzu AMABILI umsebenzi womlandi ubhekise impendulo yakho kulesi siqeshana. (2)
- 3.9 Ucabanga ukuthi kuyiqiniso yini ukuthi uTholakele wayengahambisani nezinto eziphathelene namasiko/nosikompilo lwesintu. Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMABILI. (2)
- 3.10 Ngabe isenzo somlingiswa onguLindiwe sokulova esikoleni ayovakashela isoka lakhe elinguBhekani siyamukeleka yini kuwe? Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMATHATHU. (3)

KANYE**ISIQESHANA F**

Athule uBheki. Ubengasayilindele le ngwijikhwebu esiyenziwa unina. Athi ukwethuka uma ekhumbula iphungana lotshwala alizwe kuTholi izolo. Abone ukuthi kusho ukuthi uTholi uyaziqoqa uma sekuzofika yena.

'Abanye bathi udayisa ngisho ngensangu njalo lo makoti wakho.'

'Kodwa uyithathaphi yonke le nto mama?' 5

'Bayangixoxela abantu mntanami. Basuke bezwa kuthiwa phela umfelokazi lo umakoti wakwami. **Bangichathazele**-ke.'

Kodwa ukhona umuntu wesifazane ongadayisa insangu?

Kusetshenzwa imali mfana wami lapha eNyawushane. Lo owakho-ke yena kuthiwa unomlungu wakhe omqoqela amakhasimende amhlophe. 10

Akhexe umlomo uBheki. Kuthi akaphindele emuva ayobuza uTholi ngalezi zinto. Akhumbule ukuthi konje ufike ahluleke. Kuphenduleke umbuzo wakhe ahlale ezibuza wona njalo wobungani phakathi kukaTholi noPamella.

'Ngiyazi ukuthi ayikho into ongabe usayenza manje. Ngicela into eyodwa nje zwi Bheki. Uma lo mfelokazi efuna ukuzogana lapha, mtshela ahlukane nayo yonke le mikhuba ayigilayo. Uma eza nalezi zinto zakhe lapha, uyoonteka intamo afe uhlangothi. Awadlali amadlozi alapha ekhaya.' 15

Ethuke kakhulu uBheki uma ezwa unina ekhuluma kanje. Athi esathi ufuna ukuphendula aqhube unina: 'Uma idlozi limcasukele kakhulu mfana wami, ngeke nishade ngisho ukushada kodwa lokhu.' 20

- 3.11 Ngokwalesi siqeshana osifundile yini eyenza ukuthi uBhekani angaphindeli emuva ayobuza uTholakele ngalezi zinto ayezitshelwa ngumama wakhe? (1)
- 3.12 Fingqa ngamaphuzu AMABILI okushiwo ngumama kaBhekani emgqeni we-14 ukuya kowama-20. (2)

- 3.13 Nikeza okufanayo ngezimpendulo zikanesi kanye nezikaSifiso ngesikhathi uBhekani ebabuza ngokwehlukana ngesifo esasiphethe uTholakele aze ayolaliswa esibhedlela. (2)
- 3.14 Unesi wasesibhedlela okwakulaliswe kuso uTholakele ungumlingiswa omncane kule noveli. Sekela lesi sitatimende ngamaphuzu AMABILI. (2)
- 3.15 Chaza lezi zimo zokukhuluma ezibhalwe ngokugqamile njengoba zisetshenzisiwe kule misho elandelayo ecashunwe kulesi siqeshana esingenhla.
- 3.15.1 Basuke bezwa kuthiwa phela umfelokazi lo umakoti wakwami. **Bangichathazele-ke.** (2)
- 3.15.2 **Akhexe umlomo** uBheki. (2)
- 3.16 Isimo senhlalo esitholakala kule noveli sihambisana kanjani nezigameko ezitholakala endabeni? (2)
- 3.17 Phawula ngokuphumelela kombhali ukuveza uBhekani njengomlingiswa ohlulekayo ukulawula imizwa yakhe yothando noma yenkanuko. Bhala iphuzu ELILODWA. (2)

[35]**AMAMAKI ESIQEPHU A: 35**

ISIQEPHU B: UMDLALO**UMBUZO 4: ABABULALI BENYATHI – RM Mngadi**

Funda iziqeshana EZIMBILI (u-G no-H) ezingezansi bese uphendula imibuzo ezolandela.

ISIQESHANA G

(Kusemzini wenkosi ntambama ngoMsombuluko. Kunomhlangano wenkosi, induna kanye namadoda omkhandlu wenkosi. Umhlangano usendlini eyakhelwa imihlangano yomkhandlu.)

SHANDU:	Madoda! Namuhla ngithokoze kakhulu ngoba induna ayizukulala esitokisini.	5
AMADODA:	Ndabezitha!	
SHANDU:	Yize icala lingaphelile kodwa mina nginethemba ngoba lesi silima esinguMbandlwa asinaye ufakazi. <i>(iqondise kuDlamini)</i> Awuthi qaphuqaphu ngesimo secala khona umkhandlu wami uzothola sonke isithombe.	10
DLAMINI:	<i>(asukume uDlamini)</i> Ndabezitha! Ngizoqala ngokubonga uNdabezitha ngokungikhokhela ibheyili. Mina bengizoyithathaphi inkulungwane yamarandi? Ndabezitha nani bandla lenkosi, icala lokushaya ngiyaliphika ngima ngentaba. Ngithi, uMbandlwa ngamsikaza ngenduku maqede yena wagxuma wazishayisa echosheni lobonda lwekilasi. Okuhle kakhulu ngukuthi mina amadoda engangihamba nawo ayangifakazela. Yena akanaye ufakazi ngoba ikhansela lalingaphakathi ekilasini kanye nezethameli zomhlangano. Lihlehlile-ke icala. Liyoze lingene emva kwezinyanga ezintathu.	15
AMADODA:	<i>(kuzwakale ukuhhomuzela kwentokozo abanye behleka)</i>	
SHANDU:	<i>(inkosi yelule isandla sakumhlalisa phansi uDlamini)</i> Hhayi-ke! Siyabonga Mzizi, ungahlala phansi.	
DLAMINI:	<i>(ahlale phansi)</i> Ndabezitha!	25
SHANDU:	Kunjalo-ke madoda. Mina ngeke ngimsole uDlamini ngoba leli khansela liyangeyisa. Lake lakubonaphi ukuthi umfokazana angamane abize umhlangano endaweni yenkosi engadlulanga enkosini?	
AMADODA:	<i>(ahhomuzele)</i>	30
INDODA YOKUQALA:	Uyagcwaneka lo!	
INDODA YESIBILI:	Yisizwe sakho lesi Ndabezitha! Singakufela lokho thina!	
DLAMINI:	<i>(eqondise emkhandlwini)</i> Yehlisani umoya madoda! Thulani umsindo, uNdabezitha usakhuluma!	
SHANDU:	Mina ngiyasola uDuma usabambelele kulokhu okwenzeka ngesikhathi sodlame. Angithi ngikhuluma nje ungomunye walaba ababehla benyuka lapha endaweni yami, begqugquzela ngenkani ukufaka leli dungabantu ababelibiza ngomzabalazo ...	35

- 4.1 Inkosi uShandu yamkhipha ngamalini uDlamini ejele? (1)
- 4.2 Yini eyayenza inkosi uShandu ibize uMbandlwa ngesilima? (1)
- 4.3 Ngubani emndenini wekhansela owaba nesandla ekuletheni uxolo endaweni? Fakazela impendulo yakho ngalokho okwenzeka endabeni. (2)
- 4.4 Bhala isibonelo senkulumo kaDlamini ekhombisa ukungathembeki kulesi siqeshana. (2)
- 4.5 Yisiphi isizathu esenza inkosi uShandu ingathandi kufakwe itiyela kule ndawo yabo yasemakhaya? (2)
- 4.6 Khetha impendulo efanele kwezilandelayo:
- Isimo sokukhuluma esibhalwe ngokugqamile kulo mushwana ongezansi ocashunwe esiqeshini sichaza isimo ...
- ... begqugquzela ngenkani ukufaka leli **dungabantu** ababelibiza ngomzabalazo ...
- A sokujabulisa.
B sokuthandaza.
C sokuxabanisa.
D sokuthanda imali. (1)
- 4.7 Bhala isigameko esadala isixakaxaka ngaphambi komhlangano owawusesikoleni. (2)
- 4.8 Chaza ukuthi inkosi uShandu ingumlingiswa onjani bese usekela ngamabinzana akulesi siqeshana. (2)
- 4.9 UDlamini wabanjwa waboshwa. Bhala ngephuzu ELILODWA usho ukuthi wayeboshelweni. (2)
- 4.10 Kwakuyisenzo esihlakaniphile yini ukuthi uDuma abalekele esiteshini/ esikhumulweni samaphoyisa uma sekusuka udlame endaweni? Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMABILI. (2)
- 4.11 Iyiphi enye indlela ayengenza ngayo uHulumeni ukuletha izinhlelo zentuthuko endaweni yenkosi ukuze lungabi bikho udlame? Bhala amaphuzu AMATHATHU. (3)

KANYE

ISIQESHANA H

(*Ntambama emzini wenkosi. UShandu uhleli nomkakhe, bayaxoxa.*)

SHANDU:	MaNgema, angikuphikisanga mhlazane uzama ukuthi ngimbize uDuma.Yebo, ngakwenza lokho kodwa akusebenzanga. Manje, uthi angenzenjani-ke futhi?	
MANGEMA:	Baba, ngizoqala ngokukubonga ngoba wangilalela yize nje wawunalokho kungabaza. Khona akukho osengakwenza. Angazi kodwa, sengethembele enhlanganweni yakhe uDuma ikakhulu labo abasezihlalweni eziphezulu kulesi sifundazwe. Kwanginika ithemba ukuthi isikhulu soMnyango wezendabuko sakuthembisa ngokuthi sizobikela abenhlango yakhe emazingeni aphezulu.	5 10
SHANDU:	Hhayi-ke bandla, masethembe bona osopolitiki. (<i>athule kancane</i>) Uyabona, ukube kuseyisendulo, bengizomane ngimdingise uMbandlwa ngoba nguye oyimpethu .	
MANGEMA:	Khohlwa-ke baba. Njengoba sekubonwa ngentando yeningi nje, ngeke uyilinge leyo nto. Kwabanye abantu intando yeningi isho ukuthi kufanele umuntu alifune ilungelo lakhe bese naye enikeza abanye elabo ilungelo.	15
SHANDU:	Uyakhuluma lapho MaNgema. Kafushane nje singathi, konke esikwenzayo kufanele kuncike kuthatha-nika. Uma wena uthatha nje kwaphela kodwa unganiki, uyayibulala intando yeningi. (<i>banqekuzise amakhanda bobabili, bavumelane</i>)	20
DLAMINI:	Ndabezitha! Ndabezitha!	
SHANDU:	Ngena Mzizi! (Angene uDlamini. Iphepha aliphethe ngesandla alibeke phambi kwenkosi bese ehlala phansi.)	25
DLAMINI:	Ngibanibingelela Ndabezitha.	
SHANDU:	(<i>ufunda iphepha ngesikhathi ekhuluma</i>) Yebo Mzizi. (<i>alibuke iphepha aze anikine ikhanda, ubuso bugcwale intukuthelo</i>)	
MANGEMA:	(<i>eqondise kuDlamini</i>) Mzizi, leli phepha sengathi alilungile nje.	

- 4.12 Nikeza isizathu esenza uMaNgema waba nethemba lokuthi inhlangano kaDuma yayizoletha usizo. (1)
- 4.13 Bhala isibonelo sobuhle bentando yeningi ngokusho kukaMaNgema kulesi siqeshana. (2)
- 4.14 Kwenzekani kuShandu ngemuva kokuthi ezwe ngokushona kukaDlamini? Bhala amaphuzu AMABILI. (2)
- 4.15 Ngubani umqhathi kulo mdlalo? Sekela impendulo yakho. (2)
- 4.16 Izigameko zalo mdlalo zenzeka endaweni eyodwa. Fakazela lesi sitatimende ngamaphuzu AMABILI. (2)

- 4.17 Bhala inkinga eyethulwa ngumbhali esingenisweni salo mdlalo bese uchaza ukuthi yaxazululeka kanjani. (2)
- 4.18 Hlobo luni lo mdlalo lolu ngokwendikimba? Sekela impendulo yakho. (2)
- 4.19 Ngokumazi kwakho uMbandlwa ukuba wayesaphila, ucabanga ukuthi wayezogculiseka/wayezokwaneliseka yini ngendlela umdlalo owaphetha ngayo uma ebona abantu abekade bengezwani sebesebenzisana? Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMABILI. (2)
- [35]**

UMBUZO 5: ICALA KALIBOLI – VM Mbhele

Funda iziqeshana EZIMBILI (u-I no-J) ezingezansi bese uphendula imibuzo ezolandela.

ISIQESHANA I

(KwaSonto. USonto ubuye kwaMaNsibande qede wahlala phezu kcingo wabiza uMthofi ukuthi azolanda imali yakhe.)

SONTO:	<i>(Emkhomba ngomunwe.)</i> Lalela la! Wena sigebengu ndini ngizokunika imali yakho bese uyaphuma uphele empilweni yami. Siyezwana?	
MTHOFI:	Iphelele nje imali yami?	5
SONTO:	Ngizokunikeza enginayo, engingenayo anginayo.	
MTHOFI:	Ilethe-ke, ngiyibone.	
SONTO:	Uma uphuma lapha uhlukane nokuphatha isibhamu ngesandla ngoba uzozixabanisa nami.	
MTHOFI:	<i>(Ecikeka)</i> Awuyeke ukukhuluma izinto ezingathi shu, unginike imali ngibone engize ngayo.	10
SONTO:	<i>(Eshona emnyango.)</i> Linda lapha ngiyabuya.	
MTHOFI:	Yenza fast.	
	<i>(Aphume uSonto. Abuye emva kwesikhashana. Usehlahle amehlo.)</i>	
SONTO:	<i>(Ethwele izandla ekhanda)</i> Ngivelelwa yini kodwa bakithi!	15
MTHOFI:	<i>(Ehlahla amehlo.)</i> Kwenzenjani manje? Iphi imali yami?	
SONTO:	Angisayitholi lapho ebengiyibeke khona.	
MTHOFI:	Uyadlala, kangithi?	
SONTO:	Angidlali Mthofi, ngempela ayikho.	
MTHOFI:	<i>(Wasukuma wadonsa isibhamu.)</i> Uyayazi le nto? Uma imali yami ngingayitholi, izokubhodloza isifuba.	20
SONTO:	Ngicela unginika elinye ithuba ngiyoyizama imali yakho.	
MTHOFI:	<i>(Ememeza)</i> Yeyi wena doti, kunini ngilalele lawo manga akho?	
SONTO:	Okokugcina Mthofi, please.	
MTHOFI:	<i>(Wamklinya)</i> Khamisa.	25
SONTO:	Ngicela ungangibulali Mthofi.	
MTHOFI:	Ngithe khamisa wena doti!	
SONTO:	Kulungile-ke.	
MTHOFI:	<i>(Wafaka isibhamu emlonyeni kaSonto.)</i> Uyafa namuhla.	
SONTO:	Ungangibulali bakithi.	30
MTHOFI:	Thandaza okokugcina ngoba ngeke uphinde uthandaze emva kokuba sengikusakaze ubuchopho ngenhlamvu.	
	<i>(Kwaphazamisa umnyango owavuleka ngokushesha.)</i>	
TORONTO:	<i>(ngokutatazela)</i> Asibaleke baba, sekonakele.	
MTHOFI:	<i>(ngolaka)</i> Ngithe ngiyeza, ngilinde emotweni.	35

- 5.1 Yini le uSonto okwakufanele ayinikeze uMthofi? (1)
- 5.2 Yisiphi isizathu esasenza ukuthi uToronto athi kuMthofi ababaleke manje? (1)
- 5.3 Ngubani owathatha imali eyayifihlwe nguSonto? Fakazela impendulo yakho ngalokho okwenzeka endabeni. (2)

- 5.4 Bhala isibonelo senkulumo kaSonto eyayikhombisa ukungamncengi uMthofi kulesi siqeshana. (2)
- 5.5 Bhala isizathu esenza ukuthi ikomidi lezezimali lebandla lihlanganele emzini kaSonto. (2)
- 5.6 Khetha impendulo efanele kwezilandelayo:
- Awuyeke ukukhuluma izinto ezingathi shu, unginike imali **ngibone engize ngayo**.
- Isimo sokukhuluma esibhalwe ngokugqamile kulo musho ongezansi sichaza ukuthi ...
- A ukukhuluma kakhulu.
B ukubaleka ngokwesaba.
C ukuphindela emuva.
D ukuthatha imali. (1)
- 5.7 Bhala isigameko esadalela uSonto isixakaxaka ngemuva kokushona kukaMbhele. (2)
- 5.8 Chaza ukuthi uMthofi ungumlingiswa onjani bese usekela ngamabinzana akulesi siqeshana. (2)
- 5.9 UMthofi wabanjwa waboshwa. Bhala ngephuzu ELILODWA usho ukuthi wayeboshelweni. (2)
- 5.10 Kwakuyisenzo esihlakaniphile yini ukuthi umfundisi ahlale yedwa endlini yasesontweni? Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMABILI. (2)
- 5.11 Iyiphi enye indlela ayengathola ngayo imali uSonto ngaphandle kokwenza ubugebengu? Bhala amaphuzu AMATHATHU. (3)

KANYE

ISIQESHANA J

SONTO:	Mina? Hhayi, ayikho leyo nto!	
NHLEKO:	Uma kunguwe uSonto Mbhele impela ngisho wena. (<i>Aphenduke uSonto aphindele endlini.</i>)	
SONTO:	Mama, ake ngibeke nazi izikhwama ngizobuya ngokushesha.	
NHLEKO:	Hhayi bo, wadlala ngomuntu omdala, uzobuyaphi?	5
MAMKHIZE:	Sonto, ngobani labo okhuluma nabo abangangeni endlini?	
NHLEKO:	(<i>Engena endlini.</i>) Sawubona mama. Sengiphinde ngabuya futhi.	
MAMKHIZE:	Senifunani futhi ndodana, awumtholanga yini ngenkathi umfuna uSonto?	
NHLEKO:	Usho kahle mama, ngangizomfuna, namuhla ngizomlanda.	10
MAMKHIZE:	Umsaphi manje?	
NHLEKO:	Siyambopha mama.	
MAMKHIZE:	Nimbophelani? Musani ukudlala ngengane yami ngoba yafelwa yindoda!	
SONTO:	(<i>Eziqinisa</i>) Ungakhathazeki mama, ngizobuya khona namhlanje.	15
NHLEKO:	Ungazithembisi kakhulu. Mancane amathuba okubuya komuntu osebulale abantu abangaka!	
MAMKHIZE:	(<i>Ngokumangala</i>) Nisho uSonto lo engimzalayo? Anobuye nithi niyadlala.	
NHLEKO:	Yena impela lo owamthwala esiswini sakho mama.	
MAMKHIZE:	(<i>Ebuka uSonto isikhathi eside.</i>) Kanti usha amashushu kangaka ngokuhamba yingoba ushiya amacala angaka?	20
SONTO:	Ayikho le nto abayishoyo mama, bayangisukela. Ngizobafaka kummeli bangikhokhele ngokungiqambela amanga.	
MAMKHIZE:	Kodwa ngishilo ukuthi kukhona okusolisayo. Mntanami, ngimdala. (<i>Ekhala</i>) Mntanami kodwa wawungenwe nguSathane muni?	25
NHLEKO:	Sekufanele sihambe mama.	
MAMKHIZE:	Naze nangehlula-ke. Anobuya phela nizongitshela ukuthi sekuhamba kanjani ngomntanami.	
NHLEKO:	Kulungile mama. (<i>Aphume noSonto, amvalele evenini.</i>)	30

- 5.12 Bhala isizathu esenza uNhleko agcine engene endlini emva kokukhuluma noSonto bengaphandle ekhaya kubo. (1)
- 5.13 Bhala isibonelo sobuhle bokusebenza kwengalo yomthetho kulesi siqeshana. (2)
- 5.14 Kwenzekani kuZinhle ngemva kokuboshwa kukaSonto? Bhala amaphuzu AMABILI. (2)
- 5.15 Ngubani umqhathi kulo mdlalo? Sekela impendulo yakho. (2)
- 5.16 Izigameko zalo mdlalo zenzeka ezindaweni ezahlukene. Fakazela lesi sitatimende ngamaphuzu AMABILI. (2)
- 5.17 Bhala inkinga eyethulwa ngumbhali esingenisweni salo mdlalo bese uchaza ukuthi kungani ingaxazululekanga. (2)
- 5.18 Hlobo luni lo mdlalo lolu ngokwendikimba? Sekela impendulo yakho. (2)
- 5.19 Ngokumazi kwakho uMbhele ukuba wayesaphila, ucabanga ukuthi wayezogculiseka/wayezokwaneliseka yini ngendlela umdlalo owaphetha ngayo? Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMABILI. (2)

[35]

UMBUZO 6: ISIKO NELUNGELO – N Zulu

Funda iziqeshana EZIMBILI (u-K no-L) ezingezansi bese uphendula imibuzo ezolandela.

ISIQESHANA K

<i>(UThenjiwe uhlezi phansi komuthi uyathunga. Ukhuluma yedwa.)</i>		
THENJIWE:	... Noma ngabe uDumisani usekhulile nje, ngeke ungibone ngimgana mina. Mina angisiye owokuganga. Naye ngizomgada manje uma efikile. Uma engeshela nje ngiyomkhombisa ikheli. Ngimbuze ukuthi ungithanda manini nje. Uma enganakile futhi siyodumelana kube kuncane indawo. Uyazi angimazi nalo muntu owasungula isiko lokungenwa wayehlushwe yini. Abantu bayathanda ukusungula amasiko adala izinkinga. <i>(Ezwe izigi)</i> Nangu umama eza. Uma eqala le ndaba yesiko lakhe uzongizwa kahle namuhla. Angihleki angithi nsi. Angifuni ndoda nje eduze kwami manje.	5 10
MAMBATHA:	Uyawuthanda lo msebenzi wokuthunga koti bo. <i>(Ahlale phansi)</i>	
THENJIWE:	Ngenzela ukuthi ngingakhohlwa mama. Nawo umshini awufuni ukuhlala isikhathi eside ungasebenzi.	
MAMBATHA:	Kuzofuneka ungifundise nami makoti ngizithungele.	
THENJIWE:	Awu mama uthi kungalunga ufundiswa imfundamakhwela?	15
MAMBATHA:	Akubonakali ukuthi usafunda koti. Ukwenza kwakho kukhombisa ubumpetha. Impela ngicela ungifundise. Siningi kabi isikhathi esizosihlala nawe ngingagcina sengiwushaya njengawe nje.	
THENJIWE:	Usho ukuthini umama uma ethi sisazohlala isikhathi eside?	
MAMBATHA:	Kanti uyahamba yini?	20
THENJIWE:	Ngingeze ngasho ukuthi ngiyahamba mama. Uma sekukhunyulwe inzilo bengizocela ukuba ngibuyele ekhaya.	
MAMBATHA:	<i>(Ashaye izandla)</i> Nansi indaba bo! Wawukuzwaphi ukuthi umakoti ushiya lapho ende khona abuyele kubo?	
THENJIWE:	Bengisho ngoba ngisemncane mama. Nomuntu owangiletha lapha nakhu esesheshe wangishiya.	25

- 6.1 Ngubani igama lomfowabo womnyeni kaThenjiwe? (1)
- 6.2 Bhala isizathu esenza ukuthi uThenjiwe afune ukubuyela ekhaya kubo. (1)
- 6.3 Ngubani emndenini wakwaMondise owayeseka uThenjiwe ukuba anqabe ukungenwa uDumisani? Fakazela impendulo yakho ngalokho okwenzeka endabeni. (2)
- 6.4 Bhala isibonelo senkulumo kaThenjiwe eyayikhombisa ukungamncengi uDumisani kulesi siqeshana. (2)
- 6.5 Bhala isizathu esenza ukuthi uThenjiwe angathandi ukungenwa nguDumisani. (2)

6.6 Khetha impendulo efanele kwezilandelayo:

Isimo sokukhuluma esibhalwe ngokugqamile kulo mshwana ongezansi sichaza ukuthini?

Awu mama uthi kungalunga ufundiswa **imfundamakhwela**?

- A Umuntu owazi kakhulu
- B Umuntu ofunde kakhulu
- C Umuntu osafunda into
- D Umuntu ongayazi into

(1)

6.7 Bhala isigameko esadala isixakaxaka ngaphambi kokuthi uThenjiwe avume ukugana uDumisani.

(2)

6.8 Chaza ukuthi uMaMbatha ungumlingiswa onjani bese usekela ngamabinzana akulesi siqeshana.

(2)

6.9 USipho wabanjwa waboshwa. Bhala ngephuzu ELILODWA usho ukuthi wayeboshelweni.

(2)

6.10 Kwakuyisenzo esihlakaniphile yini ukuthi umndeni wakwaZungu uthathele uThenjiwe isinqumo sokungenwa? Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMABILI.

(2)

6.11 Iyiphi enye indlela ayengenza ngayo uSipho ukuvikela uThenjiwe ngesikhathi eshaywa uDumisani ngaphandle kokumgwaza? Bhala amaphuzu AMATHATHU.

(3)

KANYE

ISIQESHANA L*(UThenjiwe noDumisani bahlezi endlini bayaxoxa)*

THENJIWE:	Ngicela ungabe usayikhuluma leyo ndaba, ingenza ngibe namahloni amangalisayo.	
DUMISANI:	Abahlola leliya tiye bathi ukuba ngake ngaliqhabula kanye, ingqakala yayiyobheka ezulwini.	5
THENJIWE:	Ngasuke ngavukwa inzondo embi, idalwa ukuthi uSipho wayefe ngenxa yakho.	
DUMISANI:	Kanti nanihlobene kanjani noSipho?	
THENJIWE:	Kwakungumngani wami omkhulu. Mhlawumbe sasiyogcina sithandana nje. Uyena owayekwazi ukungiduduza uma ngikhumbule umfowenu.	10
DUMISANI:	Ngaphatheka kabuhlungu kabi mina ngizwa kuthiwa useshonile.	
THENJIWE:	Ngifisa ukuyobeka imbali eyodwa vo ethuneni lakhe. Ngifuna nokuvalelisa ngoba washona ngithi ngisazombona.	
DUMISANI:	Ngizwa kuthiwa wakubhalela incwadi engakashoni.	
THENJIWE:	Edabukisa kakhulu. Sengathi wayebona ukuthi usezofa.	15
DUMISANI:	Akashongo lutho ngami?	
THENJIWE:	Wayengayeka kanjani? Wathi angomxolisela kuwe futhi ngigcine ngikuganile. Yayimfushane incwadi idle ngokujula. Yayilokhu iphinda wona la magama engiwashoyo.	
DUMISANI:	Yikho lokho okwadala ushintshe umqondo ulivumele isiko?	20
THENJIWE:	Nalokho kwafaka isandla kakhulu. Ngisola sengathi kufanele ngixolise kumama wakho futhi.	
DUMISANI:	Ungazihluphi ngomama. Uma sihlezi kamnandi kanje ujabula kabi.	
THENJIWE:	Sengathi ngalwa naye isikhathi eside kungafanele.	
DUMISANI:	Alikho icala lapho ngoba wawungakayiboni le nto yabo ukuthi izosebenza. Wababona ukuthi bajabula kanjani ngomshado?	25
THENJIWE:	Wawungathi izingane ezincane.	
DUMISANI:	Awuve wangiqaqabula kamnandi ngalelo langa, kwaba sengathi ngiyaphupha.	

- 6.12 Bhala isizathu athi uThenjiwe sasingamenza agcine egane uSipho. (1)
- 6.13 Bhala isibonelo sobuhle bokusebenza kwesiko lokungenwa kulesi siqeshana. (2)
- 6.14 Kwenzekani kuNondumiso ngemuva kokusolwa ngubaba wakhe ukuthi wonisa uThenjiwe emzini wakhe? Bhala amaphuzu AMABILI. (2)
- 6.15 Ngubani umqhathi kulo mdlalo? Sekela impendulo yakho. (2)
- 6.16 Izigameko zalo mdlalo zenzeka ezindaweni ezahlukene. Fakazela lesi sitatimende ngamaphuzu AMABILI. (2)
- 6.17 Bhala inkinga eyethulwa ngumbhali esingenisweni salo mdlalo bese uchaza ukuthi yaxazululeka kanjani. (2)
- 6.18 Hlobo luni lo mdlalo lolu ngokwendikimba? Sekela impendulo yakho. (2)
- 6.19 Ngokumazi kwakho uSipho ukuba wayesaphila, ucabanga ukuthi wayezogculiseka/wayezokwaneliseka yini ngendlela umdlalo owaphetha ngayo? Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMABILI. (2)

[35]**AMAMAKI ESIQEPHU B: 35**

ISIQEPHU C: IZINDABA EZIMFUSHANE**IZINYEMBEZI ZOTHANDO – DBZ Ntuli (Umhleli)**

Kulesi siqephu phendula YOMIBILI imibuzo: UMBUZO 7.1 NOMBUSO 7.2.

UMBUSO 7**7.1 'IMFIHLO KAMAKOTI' – MT Mkhize**

Funda lesi siqeshana esingezansi bese uphendula imibuzo ezolandela.

ISIQESHANA M

Bahamba begwingciza imigwaqo yaseMlazi baye bafika esigcemeni sakwa-T lapho kuthiwa kuseSeventini khona. Endleleni bahamba nje abakhulumisani ngalutho ngaphandle kukaMaMkhwani owayelokhu ezwakala ethi, 'Wo, kulukhuni emhlabeni madoda!'

Wathi lapho esethe mayime imoto emva kokuba sebeyihambe bayiqeda imizi yaseSeventini, uMaMkhwani waphawula wathi, 'Uyabona-ke Ndodana, mfana kaMnyandu, angifunanga ukukhuluma kakhulu ngenkathi sisekhaya ngoba ubuzothi mhlawumbe ngiyakukhohlisa. Le nkinga ohlangabezane nayo ayiqali ngawe, kodwa sebebaningi abantu befika ekhaya bakhulume into efanayo nalena yakho. Abanye baze bacabange ukuthi siyabakhohlisa uma sithi uRebecca akasekho lapha ekhaya.' A sho akhale.

'Impela angazi ukuthi ingane yami yaze yaqalekiswa kangaka nje yona ngoba yayone ukwedlula bonke yini abantu emhlabeni ngokungcola!'

'Yini? Kanti sekwenzenjani futhi manje Ma? Angithi wena uthe uyongikhombisa uRebecca lapho ekhona ngoba akekho ekhaya kuwena? Wangithela ngezinyembezi manje, kanti uphi ngempela uRebecca?' kubuza uRoy emangele.

'Impela ngiyaxolisa Ndodana ngokukubangela umsindo, ukuthi le nto ingifikisela izinyembezi nokudumala uma kuzothi ingane yami ikade yazishonela, kube kukhona abantu abathi basabonana nayo ezimotweni nasemakhumbini ikakhulukazi. Yebo khona, ingane yami yabe ikuthanda ukuzula ngezinto ezihambayo engangoba yaze yafela khona emakhumbini igwazwa ngamanye amantombazane kubangwa abashayeli bamakhumbi!'

- 7.1.1 Yiliphi elinye igama lasesigcemeni sakwa-T? (1)
- 7.1.2 Yisiphi isizathu esenza ukuthi uMaMkhwani athi le nkinga ahlangebezane nayo uRoy ayiqali ngaye? (1)
- 7.1.3 Caphuna ibinzana lamagama akulesi siqeshana asitshela ukuthi uRebecca wayaziwa ngumzali wakhe ukuthi wayekhonze ukuzula/ukuhamba ngezimoto. (1)
- 7.1.4 Chaza kafushane ngesigameko esenzeka ngesikhathi uRoy ehlangana no Rebecca okwesibili. (2)
- 7.1.5 Ngokwale ndaba umbhali usikhombisa imiphumela yokungalaleli izeluleko zabazali. Fakazela lo mbono ngalokho okwenzeka endabeni. (2)

- 7.1.6 Phawula ngodweshu lwangaphakathi oluphathelene nomlingiswa onguRoy kule ndaba. Bhala amaphuzu AMABILI. (2)
- 7.1.7 Isingeniso sale ndaba siyayilandela yini imigomo yendaba emfushane? Sekela impendulo yakho. Bhala amaphuzu AMABILI. (2)
- 7.1.8 Chaza lesi simo sokukhuluma esibhalwe ngokugqamile njengoba sisetshenzisiwe kulo musho olandelayo ocashunwe kulesi siqeshana esingenhla.
- ... '**wangithela ngezinyembezi** manje, kanti uphi ngempela uRebecca?' (2)
- 7.1.9 Ukuba wena wawunguMaMkhwani wawungenzenjani uma kulokhu kufika abantu abehlukene bezobuza ngengane yakho, uRebecca? Bhala amaphuzu AMATHATHU. (3)
- 7.1.10 Uyazwelana yini nomlingiswa onguRoy nalesi simo abhekene naso sokubekelwa imibandela ngendlela okufanele asebenzise ngayo imali? Bhala iphuzu ELILODWA. (2)

KANYE**7.2 'ILOBOLO' – Sicelo Zimema**

Funda lesi siqeshana esingezansi bese uphendula imibuzo ezolandela.

ISIQESHANA N

Kuthe besaxoxa kanjalo, kwangena ucingo. Waluthatha unina. OlukaMandlenkosi.

Uthe angaqeda ukukhuluma ncingo lwakhe lolo, waluvala.

'Baba nawe Mama, ithanda ukungesinda mina le nto. Lo mnumzane uthi ufuna ngimelekelele. Ungibalisela ngokuhlupheka kwakhe. Ungitshela ukuthi akanayo imali ngenxa yokuthi wadilizwa emsebenzini. Ungitshela ukuthi wethembele kimi njengomkhwenyana wakwakhe. Ungitshela ukuthi akanayo imali eyanele. Kuyacaca ukuthi uyabona ukuthi lo msebenzi ubhekene naye ngqo. Uzama ukungifaka ngekhandla nje. Ngeke ngiyivume mina leyo nto. Ufunani kimi?' 5 10

'Uphendule wathini wena kuyena ngenkathi nixoxa?' kubuza uyise.

'Angimethembisanga lutho Baba. Ngithe ngizobona. Okokuqala, yena akafanelanga ukukhuluma nami. Kufanele akhulume nani, hhayi mina. Ngibona sengathi ufuna ukungiqinela ngoba azi ukuthi ngiyamhlonipha.

Uthe uzobuye ashaye emva kwesikhashana. Yinina okufanele nikhulume naye, hhayi mina.' 15

'Ngiyakuzwa lokho okushoyo, kodwa ngibona sengathi usezohlalela ethembeni njengoba wena uthe usazobona nje,' kusho unina.

'Kulungile. Akahlalele kulelo themba lakhe aze ayofa njengoba esihlalise ethembeni kwaze kwafa omunye nje. Elami lithi, ngeke ngize ngifake ngisho elimnyama isenti. Ningamelekelela nina uma ninemali eningi. Lo muntu sisanda kumnikeza inqwaba yemali. Akasebenzise yona. Ukuba wayidedela ingane yakhe, ngabe asihluphani ngalutho nale ndoda ... 20

- 7.2.1 Ngubani owathatha ucingo olwangena ngesikhathi uMandlenkosi esaxoxa nabazali bakhe? (1)
- 7.2.2 Bhala izinto EZIMBILI uMandlenkosi azitshelwa ngumukhwe wakhe ocingweni. (2)
- 7.2.3 Yini eyayenza uMandlenkosi angafuni ukwelekelela umukhwe wakhe? Bhala amaphuzu AMABILI. (2)
- 7.2.4 Fingqa okwenzeka kulesi siqeshana. Bhala amaphuzu AMABILI. (2)
- 7.2.5 Chaza kafushane imbangela yokushona kwengoduso kaMandlenkosi. (2)
- 7.2.6 Ucabanga ukuthi ilobolo lisabalulekile yini esikhathini samanje? Fakazela impendulo yakho ngamaphuzu AMABILI. (2)
- 7.2.7 Umbhali usiqambe kahle isihloko sale ndaba. Sekela lesi sitatimende ngamaphuzu AMABILI. (2)
- 7.2.8 Iyini inhloso yombhali yokuveza uMandlenkosi njengomlingiswa onenkani noqinisa ikhanda. Bhala amaphuzu AMABILI. (2)
- 7.2.9 Isenzo somlingiswa ongumukhwe kaMandlenkosi sokungavumi ukuba ashadise indodakazi yakhe yize uMandlenkosi eseyikhiphile ingxenye yelobolo, samukelekile yini? Bhala amaphuzu AMABILI. (2)

AMAMAKI ESIQEPHU C: 35

ISIQEPHU D: IZINKONDLO**AMAHLOKOHLOKO/IZINKWAZI ZOTHUKELA – EJ Mhlanga no JJ Thwala**

Kulesi siqephu uzophendula YOMIBILI imibuzo: UMBUZO 8.1 NOMBULO 8.2.

UMBUZO 8

8.1 Funda inkondlo engezansi bese uphendula imibuzo ezolandela.

UNGUMZALI ONJANI? – LMMS Madondo

1	Ungumzali onjani?
2	Odela igazi lakhe
3	Lichithek'ezindabeni.
4	Sithi sihlezi sithokozile
5	Kodwa abesibophel' amaqina enyathi.
6	Ungumzali onjani?
7	Onhliziyo yakhe iyitshe
8	Ongafuni ukusinika
9	Iwisa nesihlangu
10	Silwe sivike kudela' umakhasana
11	Kukhale ingwazi kukikizwe!
12	Ungumzali onjani?
13	Ongasingath' amachwane akhe,
14	Awafak'endleleni eyiyo.
15	Kuthi lapho kufik' izivunguvungu
16	Ziwathole ekhuselekile .
17	Ungumzali onjani?
18	Ohlal' anethezeke
19	Ashay'esingeqiwa ntwala
20	Kodwa ekhaya kudlang' usizi
21	Izingane zibona ngokusa.
22	Ungumzali onjani?
23	Onikwa isikhali sempilo
24	Ahlabane ngaso imizuzwana
25	Asitshinge phezulu
26	Kuqhamuk' iminjunju imtshikitshele.

8.1.1	Yini lena okuthiwa uyayidela umzali estanzeni soku-1?	(1)
8.1.2	Bhala izikhali EZIMBILI imbongi ekhuluma ngazo estanzeni sesi-2.	(2)
8.1.3	Bhala amaphuzu AMABILI usho izinto okuthiwa umzali akazenzi estanzeni sesi-3.	(2)

- 8.1.4 Bhala elinye igama ongalisebenzisa esikhundleni saleli elibhalwe ngokugqamile kulo musho olandelayo:
'Ziwathole **ekhuselekile**.' (1)
- 8.1.5 Tomula imvumelwano etholakala esitanzeni sesi-5, ubhale imigqa ephelele, bese uyidwebela. Shono ukuthi hlobo luni lwemvumelwano lolo. (3)
- 8.1.6 Hlobo luni lwesifenqo olutholakala kulo musho? Ungumzali onjani? (2)
- 8.1.7 Chaza lesi simo sokukhuluma esibhalwe ngokugqamile njengoba sisetshenzisiwe enkondlweni.
'**Ashay'esingeqiwa ntwala**' (2)
- 8.1.8 Yini okumele yenziwe ukusiza umzali onenkinga enjengale eyenziwa umzali okukhulunywa ngaye kule nkondlo? Bhala amaphuzu AMABILI. (2)
- 8.1.9 Imbongi iphumelele ukwedlulisa umlayezo wayo ngale nkondlo. Bhala umlayezo bese uchaza ngamaphuzu AMABILI. (3)

KANYE

- 8.2 Funda inkondlo engezansi bese uphendula imibuzo ezolandela:

INHLANSI YAKHO THULI – SB Mlambo

- 1 Ngisathwayiza ngizibona ngiyintandan' ezweni
- 2 Ngishiywe nguNontando dengwane
- 3 Amehlo anezithukuthuku zosizi,
- 4 Ngingaboni lutho wufasimba,
- 5 Kujuluke namehlo.
- 6 Ngakubona buqamama.
- 7 Ngakubona uyinhlansana.
- 8 Ngasondela, ngakubona ucwebezela.
- 9 Ngamangala, ngankema.
- 10 Ngakubona ungena kimi ngamehlo.
- 11 Ngezwa usuyifudumeza inhliziyi.
- 12 Yokhela, yalanguz' ilangabi.
- 13 Ngabuzwa ubulangulangu
- 14 Ngaziba, lakhula ilangabi.
- 15 Kokheleka nakweziny' izitho.
- 16 Ukunyamezela kwangiphika.
- 17 Ukubekezela kwanyamalala.
- 18 Wadlondlobala umlilo ngazidela.
- 19 **Ngayihlomisa eyomlomo.**
- 20 Ngayiphaka ezikhotheni zakwenu.

21	Ngakujuma ungazelele.
22	Ngakucoboshisa ngeyamazwi.
23	Ngagadla ngengedla wapaquza,
24	Ngabasela ngewisa ngakuguqisa,
25	Ngagwaza ngesijula
26	Nganqoba ngingeqhawe.
27	Ngazihasha ngingembongi,
28	Yahlokom' imvelo.
29	Kwabakuhle konke.
30	Ngayithumb' eyakho inhliziyo,
31	Ngayokhelisa yokhela.
32	Kwahlangan' ilangabi.
33	Mawungacishwa muntu,
34	Mawungacishwa mvula nomoya.

- 8.2.1 Bhala igama elisenkondlweni elisho ukuhamba ungazi laphe uya khona? (1)
- 8.2.2 Yini eyayikhalisa imbongi esitanzeni soku-1? (1)
- 8.2.3 Tomula umugqa ofakazela ukuthi imbongi yayimbona emuhle uThuli. (2)
- 8.2.4 Khetha impendulo efanele kwezilandelayo:
Umugqa othi: **Ngayihlomisa eyomlomo.**
usho waqala ...
- A washela.
B wathandaza.
C wamangala.
D waphoxeka. (1)
- 8.2.5 Fingqa ngamaphuzu AMABILI okushiwo yimbongi esitanzeni sesi-3. (2)
- 8.2.6 Tomula imigqa enokuxhumana etholakala esitanzeni sesi-2, dwebela amagama aveza ukuxhumana bese usho ukuthi hlobo luni lokuxhumana lolu. (3)
- 8.2.7 Bhala imisho EMIBILI enesizura esitanzeni se-3. (2)
- 8.2.8 Bhala le migqa elandelayo bese udwebela amagama anomqondo ofanayo.
'Ukunyamezela kwangiphika.
Ukubekhezela kwanyamalala.' (2)
- 8.2.9 Uyavumelana yini nokuthi le nkondlo inomoya oxubile? Sekela impendulo yakho ngamaphuzu AMABILI. (3)

AMAMAKI ESQEPHU D: 35
AMAMAKI ESEWONKE: 70